

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

Κείμενο 1

Ατομική επιλογή ή συλλογική ευθύνη;

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Δ. Τζιόβα και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 24-11-2008 (διασκευή).

Ένα βασικό ερώτημα που όλο και περισσότερο απασχολεί πολιτικούς και πολίτες σε παγκόσμιο επίπεδο και τείνει να αποκτήσει καθοριστική ιδεολογική σημασία, ξεπερνώντας τα όρια της καθημερινότητας, αφορά το πού έγκεινται τα όρια της συλλογικής ευθύνης και του κρατικού παρεμβατισμού και πού αρχίζει η δικαιοδοσία του ατόμου για επιλογές στην καθημερινή του ζωή. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η ατομική επιλογή συγκεκριμενοποιεί την ευθύνη, ενώ η συλλογικότητα τη συσκοτίζει, ανάγοντάς τη σε έναν απρόσωπο και εν τέλει αφηρημένο θεσμό, όπως η πολιτεία ή το κράτος.

Ωστόσο, από τη μία η βιοθεωρία της ατομικής επιλογής μπορεί να κερδίζει έδαφος στον δυτικό κόσμο, εν τούτοις προκαλεί αντιφάσεις και οι αδυναμίες της αποκαλύπτονται σε αρκετές περιπτώσεις. Για παράδειγμα, ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα των σύγχρονων δυτικών κοινωνιών είναι η παχυσαρκία, ιδιαίτερα στα παιδιά, που οφείλεται στις τυποποιημένες τροφές, οι οποίες περιέχουν υπερβολική ποσότητα αλατιού και άλλων παχυντικών συστατικών. Οι θιασώτες του επιλεκτικού τρόπου ζωής υποστηρίζουν ότι αρκεί οι παρασκευαστές αυτών των προϊόντων να αναγράφουν απλώς τα συστατικά τους, ώστε οι αγοραστές να είναι σε θέση, όταν τα βλέπουν στα ράφια των καταστημάτων, να κρίνουν αν θα τα αγοράσουν ή όχι. Εφόσον έχουν όλα τα δεδομένα του προϊόντος στη διάθεσή τους, μπορούν μόνοι τους (ή οι γονείς τους) να αποφασίσουν αν το προϊόν είναι επιβλαβές για την υγεία τους ή όχι. Με αυτή τη λογική οι παρασκευαστές δεν είναι απαραίτητο να υποχρεωθούν να μειώσουν τα επιβλαβή συστατικά, εφόσον οι καταναλωτές έχουν την ικανότητα να διαλέξουν, χωρίς υποδείξεις από τρίτους ή κρατικές παρεμβάσεις. Ποιος όμως, στην περίπτωση αυτή, διασφαλίζει τη δημόσια υγεία; Είναι η δημόσια υγεία θέμα ατομικής βούλησης και κρίσης;

Από την άλλη, όμως, το δυσκίνητο κρατικό σύστημα οδηγεί στον εφησυχασμό, στην ακινησία, στην έλλειψη ανανέωσης, φρέσκων ιδεών και πρωτοβουλίας, αφού τα πάντα ελέγχονται από κεντρικό μηχανισμό, ρυθμίζονται από υπουργεία και ασφυκτιούν στα

πλαίσια της κρατικής ιεραρχίας. Στην περίπτωση αυτή το σύστημα δεν είναι σε θέση να παρακολουθήσει τις ραγδαία μεταβαλλόμενες συνθήκες ή να ανταποκριθεί στις σημερινές ανάγκες, στις οποίες απαιτούνται άμεσες αποφάσεις και γρήγορες προσαρμογές.

Σε τελική ανάλυση, αν το μοντέλο του κρατικού προστατευτισμού και παρεμβατισμού δεν αναμορφωθεί ριζικά και δεν αποκτήσει κάποιο βαθμό ευελιξίας, επιτρέποντας σε άτομα και θεσμούς ένα λογικό βαθμό αυτονομίας και παρεμβαίνοντας εκεί όπου πράγματι χρειάζεται, τότε το μοντέλο της ελεύθερης αλλά και άτεγκτης¹ επιλογής θα επικρατήσει καθολικά. Η σταθερή προσήλωση σε ρυθμίσεις και κανονισμούς θα αποδειχθεί μακροπρόθεσμα επιζήμια, αν δεν δημιουργηθεί ένα πλαίσιο που θα επιτρέπει λογικούς συνδυασμούς επιλογής και ρύθμισης, ευελιξίας και νομιμότητας. Η ανάδειξη αυτής της χρυσής ισορροπίας αποτελεί πρόκληση για όσους πιστεύουν ακόμη στον δημόσιο παρεμβατισμό.

Κείμενο 2

«Αποφεύγουμε την ατομική ευθύνη, όπως ο διάβολος το λιβάνι».

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο συγγραφέας Μίνως Ευσταθιάδης στην δημοσιογράφο Ελένη Γκίκα. Αναρτήθηκε στον ιστότοπο <https://www.fractalart.gr> στις 27-03-2019. (διασκευή)

Ποια είναι η θέση σας ως προς το ζήτημα της ατομικής ευθύνης μέσα στην ιστορική δίνη;

Μόνο μέσω της ατομικής ευθύνης μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τίμια τον εαυτό μας – και κατ' επέκταση τον κόσμο. Ας πάρουμε την δική μας περίπτωση: Ζούμε στον τόπο όπου, μέσα από έναν κυκεώνα γραφειοκρατίας, ποτέ κανένας δεν θεωρείται υπεύθυνος για τίποτα. Αποφεύγουμε την ατομική ευθύνη, όπως ο διάολος το λιβάνι. Πώς θα μπορέσουμε να κάνουμε κάποια στοιχειώδη αυτοκριτική για να πάμε ένα βήμα μπροστά; Κάθε ιστορική συγκυρία επιβάλλει τις απαραίτητες αλλαγές. Δεν νομίζω πως υπάρχει ζωντανός οργανισμός -οποιοδήποτε είδους- που δεν μεταβάλλεται, που δεν εξελίσσεται συνεχώς. Άλλη μια ελληνική πρωτοπορία: λυσσαλέα αντίσταση σε οποιαδήποτε ουσιαστική αλλαγή.

Ζούμε, επίσης, σε εποχή ιστορικής δίνης: Πόσο βαραίνουν τα «αν» της κάθε στιγμής ή επιλογής μας; Πόσο σημαντική είναι η στάση μας σε εποχή που το Καλό και το Κακό δεν

¹ Σκληρής, ανελαστικής

είναι και τόσο ξεκάθαρα; Και πόσο είμαστε και παραμένουμε «οι επιλογές μας», ακόμα και μέσα σ' αυτή τη δίνη;

Στεκόμαστε μπροστά στον τελευταίο κόμβο. Δεν παίζει ρόλο αν θα επιζήσουν άλλες πέντε ή δέκα γενιές, ο κόμβος θα περιμένει εκεί, απaráλλαχτος. Ύστερα από αιώνες προόδου και αδιανόητων επιτευγμάτων, έχουμε καταφέρει να καταστρέψουμε το μεγαλύτερο μέρος του πλανήτη που μας φιλοξενεί. Μια αλαζονεία και μια απληστία άνευ προηγουμένου. Δεν υπάρχει τίποτα κακό εκεί έξω, εκτός από εμάς τους ίδιους. Φοβάμαι όσους είναι απόλυτα βέβαιοι. Για οτιδήποτε.

Ξαναβλέπω μια εικόνα: παιδιά πεθαίνουν από την δίψα, ενώ αυτόματα αρδευτικά συστήματα ποτίζουν δίπλα τους ένα αχανές γήπεδο του γκολφ. Ξέρω πως πρόκειται για μια απλούστευση, μα τα παιδιά συνεχίζουν να πέφτουν κάτω από την δίψα. Είμαστε οι επιλογές μας. Είμαστε το γκολφ.

Κείμενο 3

Ποσειδώνας

Το κείμενο ανήκει στον Franz Kafka (1883-1924) και βρίσκεται στην ανθολογία «Διηγήματα και Μικρά Πεζά» (Αθήνα 2006: εκδ. Ροές) σε μετάφραση της Α. Ρασιδάκη.

Ο Ποσειδώνας καθόταν στο γραφείο του και έκανε υπολογισμούς. Η διαχείριση όλων των υδάτων συνεπαγόταν ατελείωτο φόρτο εργασίας. Θα μπορούσε να έχει όσο βοηθητικό προσωπικό επιθυμούσε, και ήδη είχε πάρα πολύ, αλλά επειδή έπαιρνε τα καθήκοντά του πολύ στα σοβαρά, έκανε ο ίδιος όλες τις επαληθεύσεις και έτσι οι βοηθοί δεν τον ωφελούσαν ιδιαίτερα. Δεν μπορεί κανείς να πει πως απολάμβανε την εργασία του, ουσιαστικά τη διεκπεραίωνε επειδή του είχε ανατεθεί, και μάλιστα, όπως δήλωνε, είχε ήδη προβεί σε ενέργειες ώστε να του ανατεθεί μια πιο ευχάριστη εργασία, αλλά όταν του έκαναν διάφορες προτάσεις γινόταν φανερό πως τίποτα δεν του ταίριαζε περισσότερο από τη θέση που ήδη κατείχε. Ήταν άλλωστε ιδιαίτερα δύσκολο να του βρουν κάτι άλλο. Δεν μπορούσαν, για παράδειγμα, να του αναθέσουν ένα συγκεκριμένο πέλαγος: εκτός από το γεγονός πως στην περίπτωση αυτή οι υπολογισμοί δεν θα ήταν μικρότεροι παρά μονάχα πιο μικροπρεπείς, ο μέγας Ποσειδώνας δεν μπορούσε παρά να κατέχει μία θέση εξουσίας. Κι όταν του πρότειναν μια θέση εκτός νερού, η ιδέα και μόνο αρκούσε για να τον κυριεύσει ναυτία, να αναστατωθεί η θεική του ανάσα και να αρχίσει να κλυδωνίζεται η ηρωική του κορμοστασιά. Εδώ που τα λέμε, κανείς δεν έπαιρνε τα παράπονά του στα σοβαρά · όταν διαμαρτύρεται κάποιος τσανός, πρέπει κανείς να προσποιείται ότι υποχωρεί και στις πιο απίθανες απαιτήσεις · κανένας ποτέ δεν πίστεψε πως θα μπορούσε να απαλλαγεί ο

Ποσειδώνας από τα καθήκοντά του, εξαρχής είχε οριστεί ο θεός των θαλασσών και εκεί θα παρέμενε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 (μονάδες 8):

- 1.** Η βιοθεωρία της ατομικής βούλησης και επιλογής αποκτά όλο και περισσότερους θιασώτες σε ολόκληρο τον κόσμο, παρά τις αδυναμίες της.
- 2.** Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι οι καταναλωτές μπορούν πάντα να αποφασίζουν μόνοι τους, με την ελεύθερη βούλησή τους, αν ένα προϊόν είναι επιβλαβές ή όχι.
- 3.** Το κρατικό σύστημα δεν μπορεί να προσαρμοστεί όσο χρειάζεται στις αλλαγές λόγω ακαμψίας και δυσκινησίας.
- 4.** Χρειάζονται μικρές και στοχευμένες παρεμβάσεις στο μοντέλο του κρατικού παρεμβατισμού, ώστε να αποκτήσει την απαραίτητη για την επιβίωσή του ευελιξία και προσαρμοστικότητα.

β. Να συγκρίνεις το Κείμενο 1 με το Κείμενο 2 ως προς τον τρόπο, με τον οποίο αντιμετωπίζεται στο καθένα η ανάληψη της προσωπικής ευθύνης (μονάδες 5), και να αιτιολογήσεις τη γνώμη σου, δίνοντας ως παράδειγμα ένα χωρίο από το κάθε κείμενο (μονάδες 2). Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 50-60 λέξεις, χωρίς τα παραδείγματα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τον τίτλο του Κειμένου 1 α) ως προς τη μορφή και τη χρήση της γλώσσας (μονάδες 5) και β) ως προς τη σχέση του με το θέμα και το περιεχόμενο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 το πρόσωπο που δίνει τη συνέντευξη επιδιώκει:

- 1) να ευαισθητοποιήσει
- 2) να πληροφορήσει
- 3) να ενημερώσει

τον αναγνώστη για την αναγκαιότητα ανάληψης της ατομικής ευθύνης στη σημερινή ιστορική συγκυρία. Να διαλέξεις ποιο από τα τρία θεωρείς σωστό (μονάδες 2) και να αναφέρεις τέσσερις (4) γλωσσικούς ή / και εκφραστικούς τρόπους, με τους οποίους υλοποιεί την πρόθεσή του. (μονάδες 8)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Με ποιον τρόπο επιτελεί ο Ποσειδώνας το καθήκον της διαχείρισης των θαλασσών, σύμφωνα με το Κείμενο 3; Πώς κρίνεις εσύ τη στάση που τηρεί απέναντί του ο αφηγητής του κειμένου; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15